

به نام نامی دوست

نام کتاب: علوم و فنون ادبی دهم

نام درس: هشتم (وزن شعر فارسی)

کاری از: کاظم نامدار

تهیه شده در:

گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی متوسطه دوم استان مازندران

بهمن ماه ۱۳۹۹

نکات مهم درس

وزن شعر، نظمی است بر مبنای کمیت هجاها، یعنی بر پایهٔ چینش هماهنگ هجاهای کوتاه و بلند استوار است.

«**عروض**»، علمی است که قواعد وزن شعر و طبقه بندی وزن ها را از جنبهٔ نظری و عملی تعیین می کند.

برای پیدا کردن وزن **شعر**، نخست آن را باید درست خواند.

خط عروضی: آن است که شعر را آن گونه که می خوانیم و می شنویم، بنویسیم.

«آینه ار نقش تو بنمود راست خود شکن آینه شکستن خطاست»

آ	ی	ن	اَر	نَق	شِ	تْ	بِن	مُو	د	راست
خُد	شِ	کَ	نا	یِ	نِ	شِ	گَس	تَن	خَ	طاست

= در خواندن درست شعر، اگر همزه آغاز هجا تلفظ نشود، در خط نیز همزه را باید حذف کرد.

«خدایا به خواری مران از درم»

خُ	دا	یا	بِ	خا	ری	مَ	را	نَز	دَ	رَم

- در خطّ عروضی، باید حرکات (مصوّت های کوتاه) گذاشته شود.

«مرنجان دلم را که این مرغ وحشی ز بامی که برخاست مشکل نشیند»

مَ	رَن	جان	دِ	لَم	را	کِ	این	مُر	غِ	وَح	شی
زِ	با	می	کِ	بَر	خا	ست	مُش	کِل	نِ	شی	نَد

- کلماتی مانند «تو»، «دو» و «و» ربط (عطف) به صورتی که تلفظ می شوند،

باید نوشته شوند.

تو ← تُو

دو ← دُو

من و تو ← مَن و تُو

حروفی که نوشته؛ اما خوانده نمی شوند، در خطّ عروضی حذف می شوند.
خواری: خا / ری

حرف مشدّد را دو بار می نویسیم.
تأمّل: تَ / أمّ / ملّ

خودارزیابی ها

۱- «عروض» چیست؟

۲- واحد وزن در شعر فارسی ..... است.

۳- واژه های زیر را با خطّ عروضی بنویسید و مرز هر هجا را مشخص کنید.

الف) مؤذّن   ب) شیرخواره

۴- واژه های زیر را یک بار بی حذف همزه و بار دیگر با حذف همزه تقطیع هجایی کنید.

الف) خوش آهنگ   ب) دل انگیز

۵- در کدام گزینه با توجه به علائم هجاها ، همزه حذف نشده است؟

الف) میر آخور (_ _ _)   ب) خوش آوا (_ _ _)

پ) خوش آمد (_ _ U)   ت) در آمد (_ _ U)

۶- بیت زیر را به خط عروضی بنویسید. مرز هجاها را مشخص کنید و علامت

هر هجا را بگذارید.

«اگر کاری کنی مزدی ستانی

چو بیکاری، یقین بیمزد مانی»

۷- در بیت «هر که تأمل نکند در جواب بیشتر آید سخنش ناصواب»

الف) هر مصراع از چند هجا تشکیل شده است؟

ب) در کل بیت چند هجای کشیده وجود دارد؟

به پایان آمد این دفتر، حکایت همچنان باقی
به صد دفتر نشاید گفت وصف الحال مشتاقی

گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی – متوسطه دوم
استان مازندران
بهمن ماه ۱۳۹۹

